

Molen Hunsingo te Onderdendam op allerlei manieren opnieuw in gebruik

Zaterdag 12 en zondag 13 juni is het zover: het Groninger Molenweekend 2010.

Ook *Molen Hunsingo* in Onderdendam (onderdeel van Erfgoedlogies in Nederland) is dan geopend voor iedereen die er een kijkje wil nemen. Het motto van het weekend is deze keer *Wat de pot schaft*.

Nou, die pot schaft heel wat!

Iedereen die in de molen rondkijkt, zal dat met eigen ogen en mond kunnen ervaren. De molen is namelijk niet slechts een prachtig kijkgobject voor voorbijgangers, maar is weer helemaal in gebruik. En wel in de heel prettige *combi: slapen-eten/drinken-draaien*.

Je kunt er overnachten in een van de twee fraai ingerichte, lichte logeerkamers met keukentje en badkamer van de Bed & Breakfast (op de maalzolder en de graanzolder), alsook lunchen en dineren (vlees, vis of vegetarisch) in het sfeervolle restaurant.

Op het terras buiten kun je genieten van bijvoorbeeld een pilsje, een kopje thee of koffie (verschillende melanges). In de wintermaanden is er ruimte voor vergaderingen, workshops en cursussen.

En elk weekend is het ambachtelijke proces te volgen van het malen. Tegenwoordig maalt men er maïs - geen granen, als spelt, tarwe, rogge of gerst, dat stuift te veel... Hoe dat gaat, demonstreert de molenaar graag aan iedereen die het wil zien.

Nog niet zo lang geleden was dat niet mogelijk. Er stond op deze plek slechts *een stomp*, de naam molen nauwelijks nog waard. Hoe was dat zo gekomen?

Molenaar Haitsma

Het is 1939. Eigenaar-molenaar *Klaas Haitsma* is aan het malen terwijl er een hevige storm woedt. Dan breekt er duidelijk hoorbaar boven het geraas van de wind met ijsig gekraak een roe af. Naar verluidt stort hij in het Boterdiep. Omdat reparatie te kostbaar is, laat Haitsma deze schade niet herstellen. De wind als energiebron heeft voor hem afgedaan. Hij verwijdt de pel- en de weitstenen en laat een ruwoliemotor in de molen bouwen. Die moet de molenaar eerst met grote branders warmstoken, anders start hij niet. Later vervangt hij deze door een 20pk benzinemotor (je moet maar durven). Het gaat Haitsma wel aan het hart, maar omdat hij het nut van de hele bovenkant van de molen nu niet meer inziet, laat hij de kap, het achtkant, de stelling en de wieken slopen door molenmaker Takens.

Na het uitbreken van de oorlog is er al gauw geen brandstof meer. Klaas zal spijt gehad hebben van het slopen.... In elk geval voorkomt hij dat de Duitsers in WO II de molen als uitkijkpost kunnen gebruiken, dat wel. Later verkoopt hij de molen aan aannemer Triezenberg die hem gebruikt als *opslagplaats*.

Herstel

Het is een triest gezicht, zo'n *stompe molen*. Dat vinden bijna alle Onderdendammers.

In 1995 ontwikkelen enkele ambtenaren, Paap en Kooymans, samen met de Vereniging Dorpsbelang Onderdendam (VDO) plannen de molen in zijn oude luister te restaureren. Van het aanvankelijke plan om samen met Opmaat uit Bedum er een theeschenkerij en

Over Onderdendam

1252 – Uldernadomme - misschien afgeleid van Unlanderenadomme = *dam van degenen die in het Onland (= laag, moerassig land) leven*.

Vroeger verdeeld in twee buurten: onder Onderwierum en onder Menkeweer.

In 1840 pas de status dorp met de stichting van de Hervormde kerk uit dat jaar.

1840: 498 inwoners; 1890: 663 inwoners.

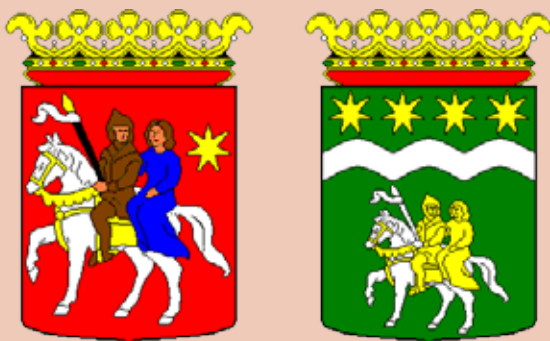
Op 1 januari 2010 heeft de gemeente Bedum, waartoe Onderdendam behoort, in totaal 14.078 inwoners (bron: CBS).

Het dorp ligt in een oud wierdenlandschap op de kruising van drie waterwegen: het Boterdiep, het Winsumerdiep en de Kardingermaar.

Onderdendam heeft een beschermd dorpsgezicht dat 10 monumenten telt, waaronder de molen Hunsingo, het Waterschapshuis 'De Hoven', het oude Rechthuis (1803) (= kantongerecht) en een monument bij de brug ter ere van de vrouwelijke scheepsjagers.

Ooit was dit dorp het handelscentrum van de streek Hunsingo.

Omliggende plaatsen: Bedum, Winsum, Warffum en Middelstum.

Hoewel de molen Hunsingo in de gemeente Bedum staat, vertoont het uithangbord veel overeenkomst met het huidige wapen van de gemeente Winsum. Het molenbord verwijst echter naar het zegel van de streek met de naam Hunsingo (verzameling landschappen in de 17e en 18e eeuw, toen óók Winsum omvattend).

winkeltje te vestigen waar verstandelijk gehandicapten zouden gaan bedienen is, behalve een prachtige reader, nooit wat terecht gekomen. Wel wordt de *Molenstichting Onderdendam* opgericht. Deze zoekt naarstig naar de benodigde gelden. Met wat binnenkomt, financiert men de aankoop van de stomp in 1997. Nu nog een geschikt achtkant.

Na veel zoeken komt Monumentenzorg met een tip: in Rijssen bevindt zich een passend achtkant dat gesloopt moet worden. De familie Slaghekke, eigenaar, doet hem gratis weg, mits de ontvangers zelf alles demonteer en optakelen. Tientallen vrijwilligers uit Onderden-

dam doen dat in het voorjaar van 1997. De onderdelen komen terecht in een loods aan de Wroetende Mol in Bedum, later in de boerderij van de familie Van Leeuwen aan de Warffumerweg. In 1999 zijn er herstelwerkzaamheden aan het dak en komen er nieuwe kozijnen in de stenen romp van de molen. Steeds vinden de inventieve ondernemende Onderdammers weer geldbronnen om verder te restaureren.

De eerste fase

Deze kan nu beginnen. Van de beschikbare € 350.000 restaureert men drie zolders, de stelling, een bijgebouw met twee logementen (B&B), een lunchcafé en een expositieruimte. Van het logement en 't café maken de eerste uitbaters *Rens Kalsbeek* en *Jan Zwiers*, meteen vanaf 2004 een succes.

In de expositieruimte op de 3e zolder is er in die tijd een tentoonstelling over de geschiedenis van Onderdendam en de historie van de beurt- en trekvaart, dit in samenwerking met Openluchtmuseum Het Hoogeland te Warffum. Nu niet meer. Het jaar 2004 is sowieso belangrijk. Beide molendelen, molenstomp en achtkant, krijgen dan *de status van Rijksmonument* en daarmee Europese subsidie 'ter stimulering van de leefbaarheid van het platteland en het ontwikkelen van recreatieve en toeristische voorzieningen.' De Molenstichting zit niet stil. Ze blijft druk bezig al het nodige te regelen voor verdere restauratie. Naast de subsidie van het Rijk vinden ze andere bronnen, vele instanties, sponsors en fondsen dragen bij aan de kosten. En in 2005 is de hele financiering rond. Voor Rens en Jan vergt het werk in de molen (te) veel van hun tijd, ze zijn na drie jaar ook aan een nieuwe uitdaging toe. Eind 2007 zoeken ze een nieuwe uitbater.

De tweede fase

Hiervoor is € 500.000 beschikbaar. Vanaf december 2006 krijgt molenbouwer Doornbosch uit Adorp groen licht om met het werk te beginnen. En het resultaat mag er zijn. In 2008 staat hij er uiteindelijk, de schitterende molen Hunsingo, in oude glorie hersteld - met de typisch rood-wit-blauwe kleuren van de molens uit het Noorden.

Nieuwe uitbaters

Dat worden Laurens Speek en André Kliphuis.

'Voor mij staat gezelligheid voorop,' zegt Laurens Speek (1970) als ik hem interview.

In zijn familie werken ze veelal in de psychiatrie. Zelf twijfelt hij over een beroep. Geschikt bevonden voor maatschappelijke dienstverlening, bezoekt hij met een vriend de Opendag van de hotelschool in Groningen. Dat is het helemaal weet Laurens meteen: 'Dit ga ik doen.' Na afronding van zijn studie in 1993 doet hij veel ervaring op in diverse horecagelegenheden, veelal

in managersfuncties. Daarna vestigt hij zich als zelfstandig ondernemer. In Groningen runt hij aan het Kattendiep al het eet- en drinkhuis *De gulzige Kater*. Vanaf 2007 gaat hij samenwerken met André Kliphuis die hij nog van vroeger kent. Ze sluiten een compagnonschap. Vanaf 2008 komt de locatie *Molen Hunsingo* erbij. Samen ondernemen en organiseren ze velerlei activiteiten voor de twee restaurants (www.molenhunsingo.nl). André is voornamelijk kok in de *Gulzige Kater*. Laurens' werk bestaat uit bezig zijn met de hoofdlijnen van het beleid. Hij houdt regelmatig ruggespraak op de molen met bedrijfsleidster Irene Bonninga en chefkok Bart Voorn. Ook overlegt hij met Jan Knecht, de molenaar. De molen huurt Laurens van de eigenaar, de Molenstichting Onderdendam.

De exploitatie gaat goed, de gasten komen overal vandaan, ongeveer de helft uit de directe omgeving, de rest van elders, ook uit Duitsland. 'Dit is een *unique sellingpoint*,' zegt Laurens, 'bij ons is er een goede prijs-kwaliteit-verhouding, en wij gebruiken zoveel mogelijk biologische producten uit deze streek.'

Voor de *expositieruimte* heeft hij contact met wat hij noemt *jonge groene kunstenaars*, schilders en fotografen. Hij werkt met plezier mee aan het promoten van hun kunst. Dit jaar is er vanaf begin juni tot september een expositie van aquarellen (landschappen en portretten) van de Nieuw-Zeelandse kunstenares *Joy Ubels*. Naast bekendheid via internet, moet Laurens Speek het vooral hebben van mond-tot-mond-reclame. In de weekenden is het altijd druk in de molen. Vaak zijn ze volgeboekt en de gasten zijn uiterst tevreden over de kamers, de locatie en de maaltijden.

Zo houdt Laurens op zijn manier de molen draaiend.

Trouwlocatie

In de molen Hunsingo kun je ook je huwelijk laten voltrekken. De gemeente Bedum levert de ambtenaar die daar voor nodig is. Het hele feest kan plaatsvinden in de molen en het bruidspaar kan er indien gewenst de bruidsnacht doorbrengen.

Wat schaft de pot?

In de keuken zwaait chefkok Bart Voorn (1983) de scepter, in zijn geval de pollepel. Hij is een overtuigd voorstander van het gebruik van zo *vers mogelijke, biologische producten uit de directe omgeving*.

Zo komt de geitenkaas van de zorgboerderij 'De Duinhoeve'. Courgettes, peren, appels indien voorradig van boerderijen rond het dorp (bijvoorbeeld de bijzondere appels van de Groninger Kroonbomen, voor hete bliksem).

Knolskoek van de koekfabriek bij 't Hoendiep in Groningen passen ze toe in b.v. croutons of in ijs. Hij laat mij een bolletje ijs proeven, mmmm, dat smaakt goed!

Voor de runderstoofpot komt het biologische vlees van Lakenvelders ('n oud ras) uit Westerdijkshorn. Ze gebruiken verder Groninger droge worst. Wil je er een streekdrank bij dan is er Groninger gerstenat uit Onderdendam.

Bart gebruikt ook wat hij noemt *de vergeten groentes* zoals mollebonen, pastinaak en meiknolletjes, de laatste als groentegarnituur, als chutney of in een kipstoofpotje.

Die mollebonen werden, vertelt hij, vroeger zelfs gebruikt bij het stemmen, de witte (voor) en de zwarte (tegen) gaven het verschil in stemgedrag aan in de gemeenteraad van Groningen. Een uniek product en alleen hier te krijgen, want door hem zelf ontwikkeld, zijn de eigen *bonbons* en de *gesuikerde mollenbonen*,

een soort pindarotsjes maar dan van mollebonen (*mol*, pan waarin de bonen werden geroosterd). Die typisch Groningse bonen, een soort geroosterde paardenbonen, zeg maar tuinbonen, smaken na gepoft te zijn een beetje als een zoutje.

Terwijl hij met zijn leerling druk bezig is taarten te maken voor de volgende dag vertelt hij monter dat ze hun eigen brood bakken uit eigen mixen, soms met een extra smaakje bijvoorbeeld van (Groninger) mosterd, tomaten of uien, enzovoort. Het meel komt van de korenmol De Wilhelmina bij Noorderhoogebrug - daar werken ze mee samen. Ten slotte gebruiken ze nog een typisch Gronings, zelfs van oorsprong Onderdendams product: het likeurtje *de Fladderak* (een citroenbrandewijn met kaneel en kruidnagel) zo'n 200 jaar geleden ontwikkeld op een steenworp afstand van de molen in wat op een oude kaart aangeduid wordt als de *gewezene stokerij*, vlakbij de brug in het dorp. De firma Hooghoudt heeft de Fladderak tegenwoordig in zijn assortiment opgenomen. Bart past de likeur onder andere toe in een dessert als crême brûlée. Met zichtbaar genoegen vertelt Bart over zijn vak, dat hij met liefde uitoefent, al ziet hij soms ook nadelen. Die liggen vooral in de privésfeer, alle feestdagen, vele avonden en in het weekend in de keuken bezig zijn. Toch vindt hij het een fantastische job.

De nieuwe molenaar

Sinds de opening van de hernieuwde molen, april 2009, is dat *Jan Knegt* (1947).

Hoe komt een keistadbewoner (Amersfoort) als vrijwillig molenaar terecht in Onderdendam?

Jan vertelt

In 1971 begint hij als onderwijzer aan de lagere school. Tijdens één van de schoolreisjes gaat het naar het Openluchtmuseum in Arnhem. Elke leerkracht neemt een onderdeel van de tentoonstelling voor zijn rekening. Jan 'doet daar de molens'. Enthousiast vertelt hij de leerlingen over de gewiekte bouwwerken, die hem altijd al boeiden.

De rompslomp rondom het lesgeven zat, denkt hij na een tijdje aan een andere baan. Hij gaat molens kijken, onder andere in Waardenburg naar de kasteelmolen, een zeskantje. Daar hoort hij van de opleiding tot vrijwillig molenaar door de Provincie Gelderland. Die gaat hij volgen; hij slaagt er na een jaar voor zijn examen. Op 13 december 1974 mag hij zich molenaar noemen. Niet als gebruikelijk in Amsterdam (Tropenmuseum) maar in Utrecht (Hoog Catharijne) ontvangt hij in april 1975 zijn diploma. In de regio Deil wordt een ronde stenen stellingmolen gerestaureerd. Hij gaat er in meedraaien. In Beesd leert hij het vak verder, hier

Postbus 72
5420 AB Gemert
tel 0492-364292
www.protekta.nl

 Protekta
Conserduc-Renofors

MET DIVERSE VESTIGINGEN IS PROTEKTA ACTIEF IN ALLE DELEN VAN NEDERLAND

Vanaf 1950 landelijk gespecialiseerd in:

Houtrestauratie

Herstel van door houtrot aangetaste balken etc.
op basis van de Bêta®-methode met toepassing
van kunstharsen.

Houtconservering

Bestrijding van houtworm, boktor en knaag-
kever. Behandelingen tegen zwam in hout en
muurwerk. Leverancier van producten.

Protekta is ook gespecialiseerd in:

- duivenwering
- optrekkend vocht
- plaagdierbestrijding

OBM SPECIAAL VOOR MOLENAARS: meer dan Brandverzekeringen alleen

- ✓ Alle verzekeringen.
- ✓ Opgericht door molenaars.
- ✓ Werkzaam in uw vakgebied.
- ✓ Kennis en ervaring.
- ✓ Maatwerk.
- ✓ Eén aanspreekpunt.

De Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij Speciaal voor

Molenaars is een verzekeringsmaatschappij die in 1873 is
opgericht voor en door molenaars. Daarmee zijn we een van
de oudste brandverzekeringsmaatschappijen in Nederland die
in uw vakgebied werkzaam is.

Heden ten dage is de OBM Speciaal voor Molenaars een
moderne maatschappij, die zich hoofdzakelijk toedeeft op het
veevoederbedrijf. Met alle kennis en ervaring in huis, 60k waar
het om andere verzekeringen gaat. Denkt u bijvoorbeeld eens
aan complexe zaken als employee benefits, belangrijk voor
werknemer én werkgever. De OBM Speciaal voor Molenaars
weet er alles van. Maatwerk onder één dak.

Bel ons voor een vrijblijvende afspraak. We weten exact waar u over praat.

Assurantiekantoor van 1887, H.M. Scheffer, Singel 19, 7411 HV Deventer.
e-mail: info@scheffer.nl, telefoon: 0570-612353, fax: 0570-611529

van beroepsmolenaar Van Beekhuizen. De eisen aan hygiënisch werken in een molen zijn hoog. Als in 1978 één van de twee bewoonbare wipmolens in Hellouw (Gld) leeg komt te staan, trekt Jan erin. Dertig jaar draait hij deze schepradmolen. Hij isoleert de molen aan de binnenkant, want in de winter is het er bar koud.

Hij schoolt zich om tot werkplaatstimmerman en stopt in 1986 op de lagere school met lesgeven. Als hij in 2007 met de *fut* gaat, vindt hij via een makelaar in Bedum het molenaarshuisje waar hij nu woont, vlak achter de molen Hunsingo in Onderdendam, waar hij benoemd wordt als vrijwillig molenaar. Hij maalt er meel, maar ontvangt er ook gasten en schoolklassen die hij vertelt over het hele molengebeuren, de historie, over de trekvaart, enzovoort. Bovendien begeleidt hij er molenaarsleerlingen.

Jan Knegt heeft Hendrik, de zoon van molenaar Haitsma eens ontmoet. Henk, inmiddels op hoge leeftijd, wist nog van de drukke tijden op de molen. Soms was het zo druk dat niet alle karren met graan leeggedraaid konden worden. Op een keer moest een volle kar blijven wachten tot de volgende dag. 's Morgens vroeg: kar weg! Die stond niet op de rem en was in het Boterdiep verdwenen...

AFDruk VAN DE ZAKKENSJABLOON VAN HAITSMA – MET EEN EXTRA H VAN ZOON HENDRIK

Plus- en minpunten

Jan ziet veel voordelen aan het alternatief gebruik van de molen: afbetaling van de molenschuld dankzij B&B en restaurant, bevordering van het toerisme, naamsbekendheid voor Onderdendam en dergelijke. Maar hij ziet ook nadelen: de zakken gemalen mais (elk 25 kg) kunnen in verband met de hygiëneregels voor de gasten niet door het lui-luik worden gehesen; hij draagt ze op de schouders naar beneden, een lastig en riskant karweitje. Toch is Jan Knegt trots dat hij als molenaar van De Hunsingo actief mag zijn. Tijdens het Groninger Molenweekend zal hij dus met plezier de molen laten draaien.

NIEUWE INRICHTING VAN DE MAALZOLDER